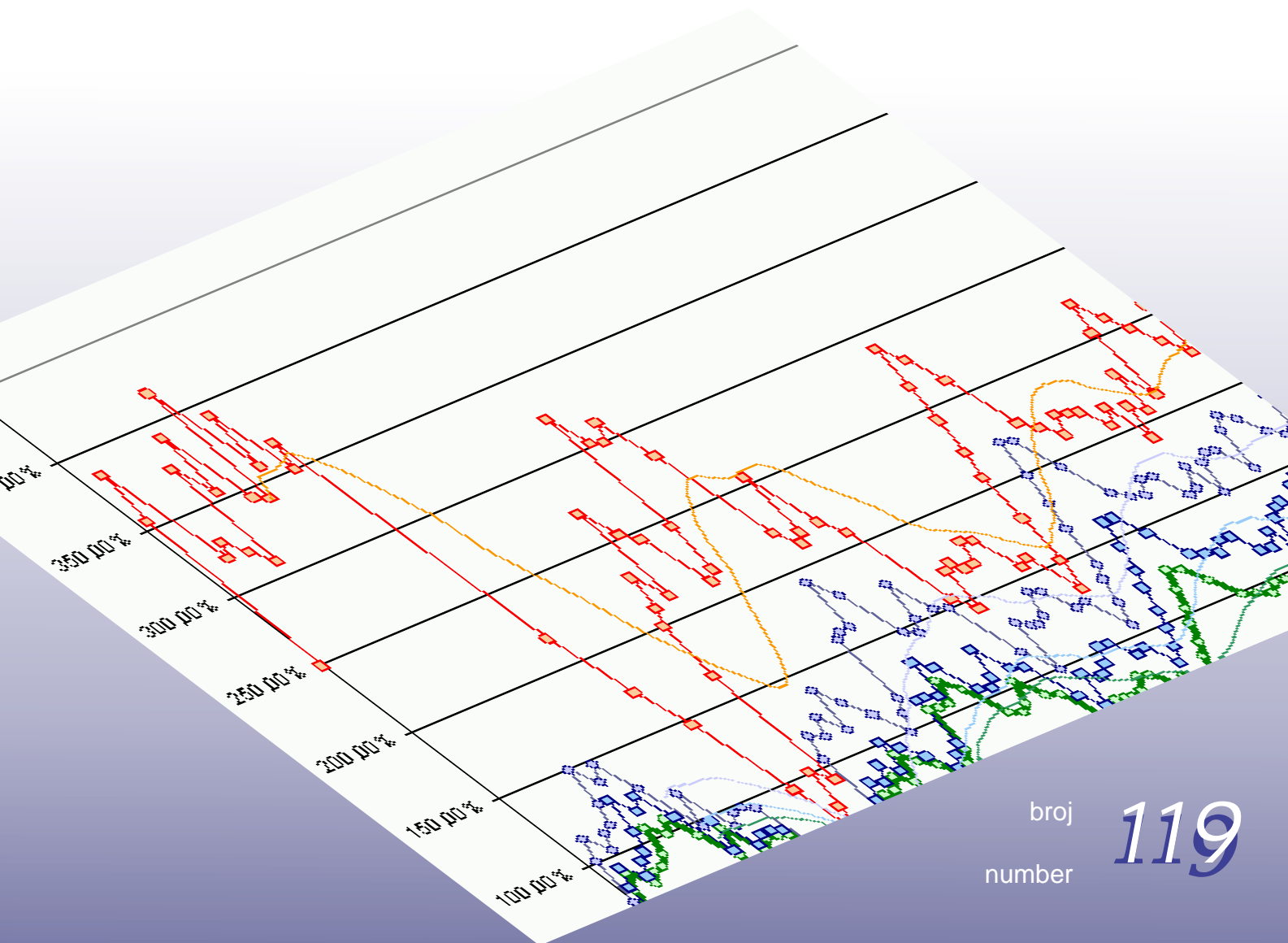

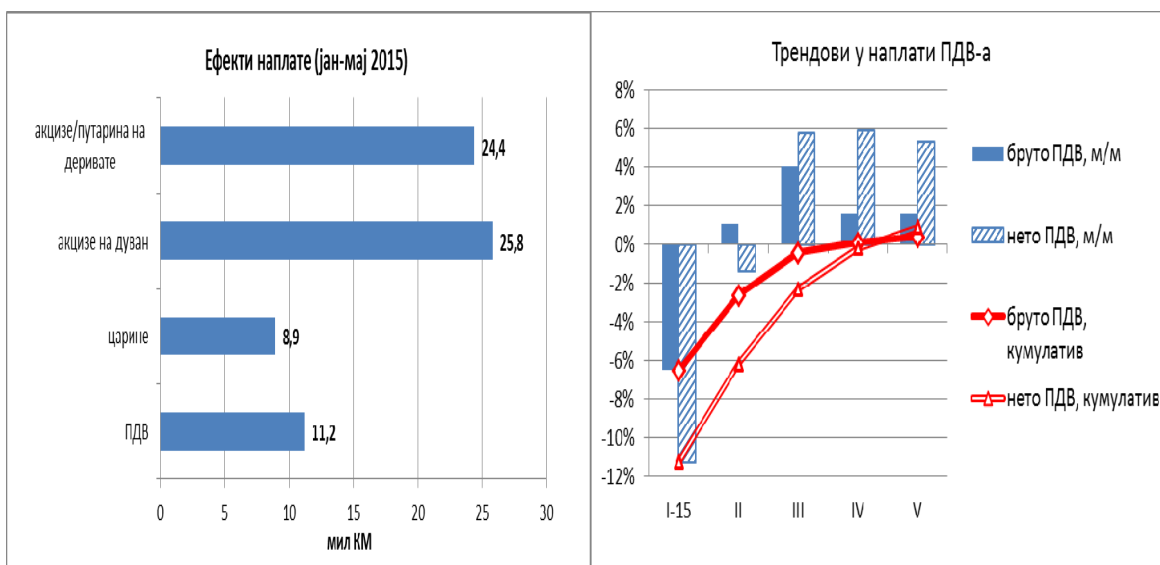
Oma Bilten

broj
number **119**

Уз овај број

Према прелиминарном извјештају УИО бруто наплата прихода од индиректних пореза у мају 2015. била је за 5,5% виша него у истом мјесецу 2014. Како су истовремено исплате поврата смањене за 7,9% раст нето прихода износио је 9%. Кумулативни раст бруто наплате у периоду јануар – мај 2015 износио је 76 мил КМ или 3,2%. Кумулативне исплате поврата су биле за 4,8 мил КМ мање него у истом периоду 2014, док је нето кумулативна наплата, у коначници, већа за 81,3 мил КМ или 4,2%. На нивоу пет мјесеци раст је забиљежен код свих главних врста прихода, а највише код акциза (Графикон 1).

Захваљујући позитивним кретањима у бруто наплати и повратима на нивоу пет мјесеци нето наплата ПДВ-а је први пут од почетка године прешла у зону позитивног раста (Графикон 2). Бруто ПДВ за пет мјесеци 2015. растао је по стопи од 0,4%, а нето 0,9%. У периоду јануар-мај 2015 забиљежен је пад поврата ПДВ-а од 0,9%. Разлози за то су смањење поврата по основу међународних пројеката, окончање великог дијела инвестиција у ТЕ Станаре, те задржавање стандардног режима обрачуна ПДВ-а код неких компанија које врше *lohn* послове и у 2015 Ипак, пораст исплата поврата ПДВ-а могао би се очекивати у јуну и јулу као посљедица раста извоза од 4,4% у мају 2015.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Опорезивање дувана у ЕУ у периоду 2005-2014: трендови у наплати и потрошњи	2
Консолидовани извјештаји: Општа влада БиХ, I-III 2015	12

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Комленовић, проф. англистике

Опорезивање дувана у ЕУ у периоду 2005-2014: трендови у наплати и потрошњи

(Аутор: др Динка Антић)

Рад има за циљ да се на бази истраживања трендова у потрошњи и приходима од акциза на дуванске прерађевине у Европској унији анализирају импликације политике акциза у чланицама и на нивоу ЕУ у периоду 2005-2014. Из трендова у потрошњи дуванских прерађевина може се закључити да је политика која се темељила на растућем акцизном оптерећењу цигарета уз задржавање ниске акцизе на резани дуван у већини чланица довела до дисторзија на тржишту дувана и губитка прихода од акциза. Истраживањем, презентованим у раду, потврђена је кључна хипотеза да акцизна политика у чланицама и на нивоу ЕУ не може бити ефикасна без пажљивог балансирања структуре, висине и динамике повећања пореског оптерећења цигарета и свих прерађевина које се могу појавити као њихов супститут.

1. УВОД

Трендови на тржишту дувана у посљедњој деценији указују да је за креирање ефикасне акцизне политике од великог значаја и политика опорезивања осталих дуванских прерађевина који се могу појавити као супститути цигаретама. Посљедњих година растућа супституција цигарета резаним дуваном довела је до дисторзија на тржишту дувана, раста црног тржишта и нелегалног промета, што је све резултовало падом прихода од акциза. Очигледно је да је супституција цигарета резаним дуваном постаје фактор који не само да угрожава остварење зацртаних циљева фискалне и здравствене политике, већ и дерогира до сада постигнуте резултате у сузбијању потрошње дувана, посебно код социјално осјетљивих скупина и младих.

Рад има за циљ да истражи импликације дизајна акцизне политике ЕУ и њених чланица у подручју дуванских прерађевина у периоду 2005-2014, с фокусом на ток процеса конвергенције акцизне политике коју заговара ЕУ и растућу супституцију цигарета резаним дуваном. С обзиром да се период истраживања подудара са почетком примјене нове политике акциза на дуван у БиХ у раду ће се дати и оцјена достигнутог степена хармонизације са стандардима ЕУ.

2. ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Државе посезају за повећањем пореза у првом реду да би повећале прилив прихода. Висока издашност акциза на дуван резултат је нееластичности потражње за дуваном, тако да се високи приходи могу остварити чак и у ситуацији повећања цијена због повећања пореза. Према анализама Свјетске банке (1999) раст пореског оптерећења од 10% просјечно донесе раст прихода од пореза на цигарете од 7%. Пораст пореског оптерећења не доноси пропорционални раст прихода због ефеката дохотка и супституције које производе порези. Веће издвајање за порезе неминовно доводи до смањења потрошње, а с друге стране потрошачи настоје да пореско оптерећење избјегну или смање како би одржали ранији ниво потрошње. Прекомјеран раст пореза може произвести и супротне ефекте по раст прихода уколико пореско оптерећење пређе праг издржљивости потрошача, као што то показује Laffer-ова крива. Даљи наставак политике растућег опорезивања доводи до озбиљне ерозије прихода, раста пореске евазије и ширења црног тржишта. Пораст прихода није пропорционалан ни због хетерогености потрошача. Пад потрошње је већи код особа са нижим дохоцима, што доводи и до мањег пораста прихода од акциза. На основу истраживања

око 100 радова и студија у посљедњих педесет година закључено је да већина студија из држава са високим дохоцима показује еластичност цијена у распону између 0,25 и 0,5, с тим да се у већини држава концентрише око 0,4 (Chalourka и др., 2012). Snossen (2006) наводи Viscusi-јев преглед резултата 41 истраживања о ефектима цијена цигарета на потражњу, од чега се 31 односи на САД, а остатак на Велику Британију. Еластичност потражње се кретала у распону између -0,4 и -1,0 у САД, а Великој Британији између -0,1 и -0,8. Истраживања Свјетске банке (1999) су показала да еластичност потражње за цигаретама зависи од нивоа развијености земље. У развијеним државама са високим дохоцима просјечни пораст цијена од 10% по кутији цигарета доводи до пада потрошње од 4%, док у земљама у развоју које припадају скупини са ниским и средње високим дохоцима пад потрошње у просјеку износи 8%.

Поједине студије су дошле до закључка да еластичност цигарета варира с обзиром на хоризонт посматрања, доходовну и старосну структуру потрошача. Велики број истраживања у посљедњој деценији је показао да је потражња за цигаретама цјеновно нееластична у краћем року, док на дужи рок испољава већи степен еластичности (Ramboll, 2014). Надаље, потражња за цигаретама је еластичнија код особа са ниским дохоцима. Анализе Свјетске банке (1999) су показале да пораст цијена цигарета у већој мјери погађа сиромашнији слој потрошача него богатији због ниских доходака, те млађу популацију, која располаже ограниченим примањима. Chalourka и др. (2002) наводе истраживања у којима се дошло до спознаје да еластичност потражње цигарета младих не зависи само од њиховог дохотка, већ и од цијена осталих добара које млади конзумирају. На бази анализе кретања потрошње цигарета и других добара код младих у САД у вријеме снажног раста цијена бензина уочена је корелација између пада потрошње цигарета и раста цијена бензина. Образложење аналитичара је да млада особа, када се нађе у ситуацији да мора бирати између цигарета и вожње аутомобила, радије ће одабрати аутомобил, а тиме и потрошњу бензина.

Наведена истраживања понашања младих указују на значај унакрсне еластичности потражње за конципирање политике акцизе на дуван. У условима постојања унакрсне еластичности добара, када потражња једног добра не зависи само од цијене тог добра, већ и од цијене супститута или комплементарног добра, држава својом пореском политиком може дати снажан потицај потрошачима да легално избјегну плаћање високих пореза, а да истовремено остваре корист од потрошње коју су имали и прије повећања пореза. Тиме се дерогирају очекивани циљеви пореске политике, производе дисторзије на тржишту и алокацији капитала у смислу помјерања потражње према супститутима, које је резултат пореских мјера, а не повећања ефикасности у њиховој производњи. На штетност диференцираног опорезивања супститута указао је још А. Smith (1776). Полазећи од чињенице да је увођење различитих акциза на пиво у Енглеској у његово вријеме довело до штетне пореске конкуренције и повећаног пореског напора код убирања прихода без видљивих фискалних учинака, Smith се заложио за порески систем у којем ће се супститути опорезовати јединственим порезом на потрошњу.

Емпиријска истраживања показују да је главни окидач за појаву пореске евазије у посљедње двије деценије била политика диференцираног опорезивања цигарета и дувана који служи за мотање цигарета (тзв. „RYO“ дуван - *Roll-Your-Own tobacco*). Диференцирано опорезивање дуванских прерађевина је довело до миграња потрошача са тржишта цигарета, производа које одликује висока цијена и, посљедично, већи порези, према тржишту резаног дувана, јефтенијег производа који је мање опорезован. Townsend (1998) је навео примјере Норвешке, у којој је пораст пореза на цигарете довео до повећање потрошње ручно мотаних цигарета, и Египта, који је повећавајући порезе на цигарете довео до пораста потражње за мање опорезованим дуваном за луле (*shisha*). De Beyer и Yurekli (2000) истичу да се слично десило и у Индонезији, која је повећала порезе на бијеле цигарете, али није на кретекс. Наведена истраживања указују да се негативни ефекти диференцирања акциза појачавају у

мање развијеним државама са неефикасном царинском и пореском администрацијом, слабијом пореском дисциплином, већим степеном корупције, слабијим контролним механизмима и неефикасним санкцијама за пореске преваре.

Обимно истраживање пореске евазије за потребе Европске комисије, које се базирало на информацијама прикупљених од царинских служби и из штампе или анкетањем произвођача и потрошача, показало је да се у ЕУ од нелегалног дувана годишње изгуби око 13% прихода од акциза (Rambell, 2014). За разлику од ЕУ, скорије истраживање последица супституције цигарета резаним дуваном у БиХ, извршено је на основу стварних статистичких података о увозу цигарет-папира и норматива производње цигарета у „домаћој радиности“ (Антић, 2014). Истраживање је показало да се омјер потрошње мотаних цигарета према потрошњи опорезованих цигарета из године у годину драматично повећава. Од занемарљивих 3,6% у 2011. већ у 2012. години је нарастао на 16%, а у 2013. чак 33%. Аутор закључује да би потенцијална потрошња цигарета, уколико би сви потрошачи који мотају цигарете прешли на опорезоване цигарете, ипак била нижа од укупне стварне потрошње (опорезиве и неопорезиве), јер се мора узети у обзир ограниченост дохотка расположивог за куповину дувана и разлика у цијени између цигарета добијених мотањем и најјефтинијег опорезованог брэнда.

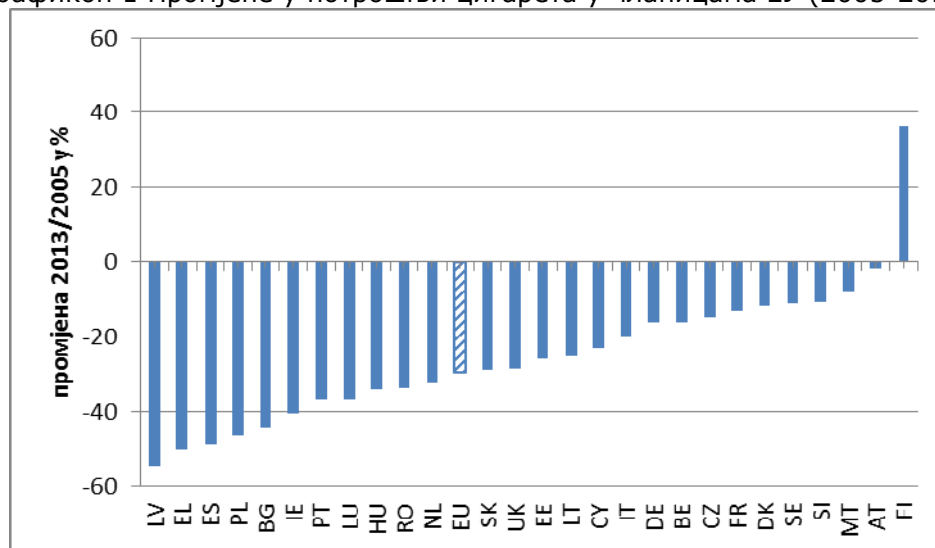
Из праксе Пољске може се извести закључак да се тржиште цигарета може стабилизovati адекватном акцизном политиком која ће обухватити све супституте цигарета. Раст малопродајних цијена цигарета, подстакнут растом акциза, произвео је снажну миграцију потрошача ка мотаним цигаретама. Повећањем акциза на резани дуван Пољска је успјела само ублажити пореску евазију, јер су потрошачи прешли на потрошњу дувана за луле који је био опорезован у мањој мјери у односу на цигарете и резани дуван (WHO, 2011). Из примјера Пољске може се закључити да увијек постоји опасност да се акцизама не обухвате, или барем не у довољној мјери, сви потенцијални супститути. У условима технолошких иновација које резултују брзим растом тржишта, као што је случај са е-цигаретама, потребно је прецизније дефинисати различите „граничне“ дуванске производе како би се избјегло погрешно сврставање у неопорезиве производе, те проширити обухват опорезивања на сирови дуван, листове дувана, отпатке и др. (Ramboll, 2014).

Наведена истраживања воде ка закључку до којег је дошао А. Smith, да би најјефикаснији дизајн акцизне политике подразумијевао примјену јединствене стопе. Ипак, Snossen (2006) је мишљења да приликом дизајна акцизне политике треба уважити и трошковни аспект производње супститута. Премда су цигарете најзначајнија дуванска прерађевина на тржишту постоје и други производи, попут цигара и цигарилоса, које конзумира ужи круг потрошача. Коначно, за пушење се користи резани дуван, дуван за жвакање, дуван за шмркање или дуван за лулу. Различите врсте дувана за пушење служе за властиту производњу (мотање) цигарета. Углавном се ради о мање квалитетним прерађевинама које се продају по нижим цијенама, те је логично и опорезивање нижим стопама пореза. Snossen (2006) сматра да је реално да акциза на 1 кг резаног дувана треба износити 2/3 акцизе на цигарете, изражене за 1 кг дувана садржаног у цигаретама. Разлике у опорезивању су нужне да би се одразиле разлике у квалитети и трошковима између индустријске производње цигарета и мотања дувана.

3. ТРЕНДОВИ У ПРИХОДИМА ОД АКЦИЗА НА ДУВАН (2008-2014)

Континуирано повећање акциза на цигарете¹ у већини чланица је, према очекивањима, донијело повећање малопродајних цијена, и, посљедично, снажно смањење потрошње цигарета. Компарација потрошње цигарета у 2013. са потрошњом у 2005. показује да је смањење потрошње забиљежено у свим чланицама, а у неколико чланица потрошња је преполовљена. Пораст потрошње цигарета у 2013. у Финској је посљедица нагомилавања количина цигарета пред повећање акциза у 2014. (Графикон 1).

Графикон 1 Промјене у потрошњи цигарета у чланицама ЕУ (2005-2013)

Напомена: Потрошња у Грчкој за 2013. односи се на период јануар – новембар.
Извор: Европска комисија; израчун аутора.

Повећање акцизног оптерећења цигарета није једини разлог смањења потрошње цигарета у чланицама ЕУ. Други разлог је била неконзистентна политика опорезивања дуванских прерађевина у ЕУ која је фаворизовала резани дуван. Повећање минималне акцизе на цигарете у ЕУ на 90 EUR/1.000 ком, које није било праћено адекватним растом акциза на резани дуван, за потрошаче већине чланица је представљао окидач за масовну миграцију са тржишта цигарета на тржиште резаног дувана. Потрошња резаног дувана се у неким чланицама у само неколико година удвостручила, док је у Словенији и Румунији забиљежен енорман раст (Графикон 2).

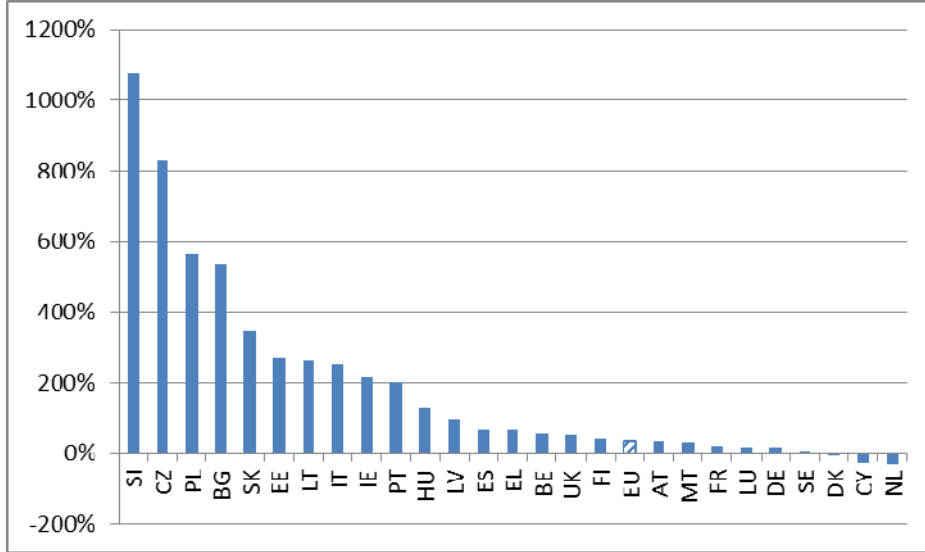
Нови трендови су донијели и нови аналитички приступ код истраживања тржишта дувана. До прије неколико година, анализе тржишта дувана су се ограничавале само на тржиште цигарета, јер је удио осталих дуванских прерађевина био миноран. Након појаве снажне супституције цигарета резаним дуваном потребно је сагледавати укупне трендове код свих дуванских прерађевина. Иначе, без сагледавања укупних кретања, посматрање искључиво потрошње цигарета могло би створити илузију да су трендови у потрошњи дувана на линији циљева здравствене политике.

Растуће акцизно оптерећење цигарета у ЕУ је до одређеног момента доносило раст прихода од акциза, да би потом снажнији пад потрошње цигарета неутрализовао пораст акциза, а у неким чланицама је и премашио, водећи приходе у зону негативног раста.

¹ Више: Антић Д., „Политика акциза на дукан у ЕУ у периоду 2005-2014: еволуција и процес конвергенције“, ОМА билтен бр.114, јануар 2015, www.oma.uino.gov.ba.

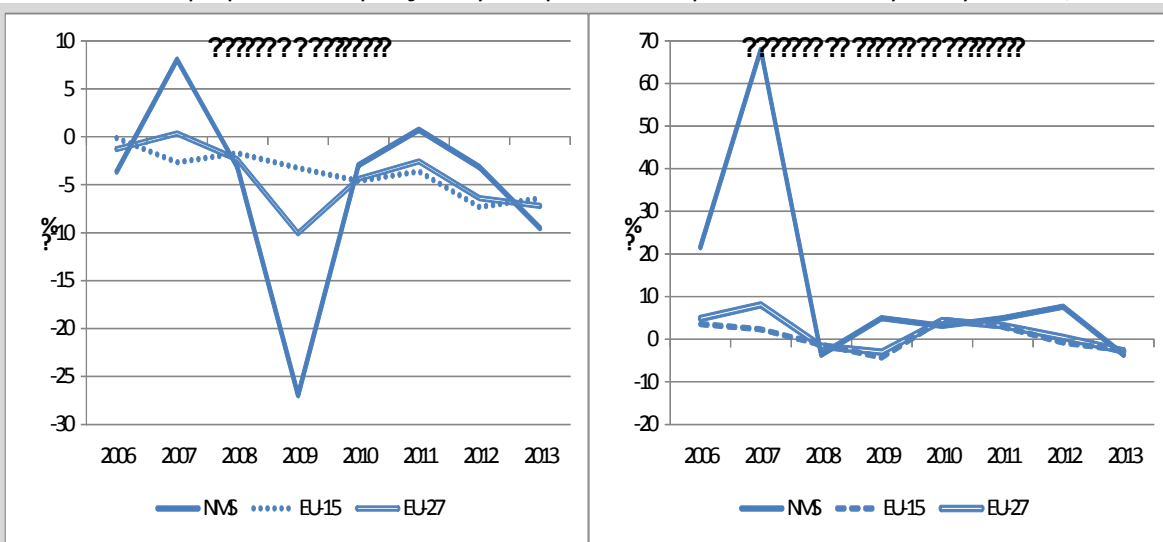
Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Факс:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Графикон 2 Промјене у потрошњи резаног дувана у чланицама ЕУ (2008-2013)

Напомене: ^a Потрошња у Грчкој за 2013. односи се на период јануар – новембар.
^b Изостављена је Румунија због енормног раста преко 2000%.
 Извор: Европска комисија; израчун аутора.

Графикон 3 Промјене у потрошњи и приходима на дуван у ЕУ – Г/Г

Извор: Европска комисија (осим за приходе у Румунији у 2013. који су добијени од Министарства за јавне финансије Румуније); израчун аутора.

У цјелини, потрошња цигарета и наплата прихода у новим чланицама је била подложна снажним осцилацијама због хармонизације са минималном акцизом од EUR 64, те у посљедње двије године због растуће супституције цигарета резаним дуваном. Очекивано, раст акциза у новим чланицама је донио енорман раст прихода у првих неколико година, да би након стабилизације прихода дошло до успоравања раста. С друге стране, потрошња цигарета у ЕУ-15 се континуирано смањивала, али без већих осцилација, док су приходи осцилирали у распону од -5% до 5% (Графикон 3).

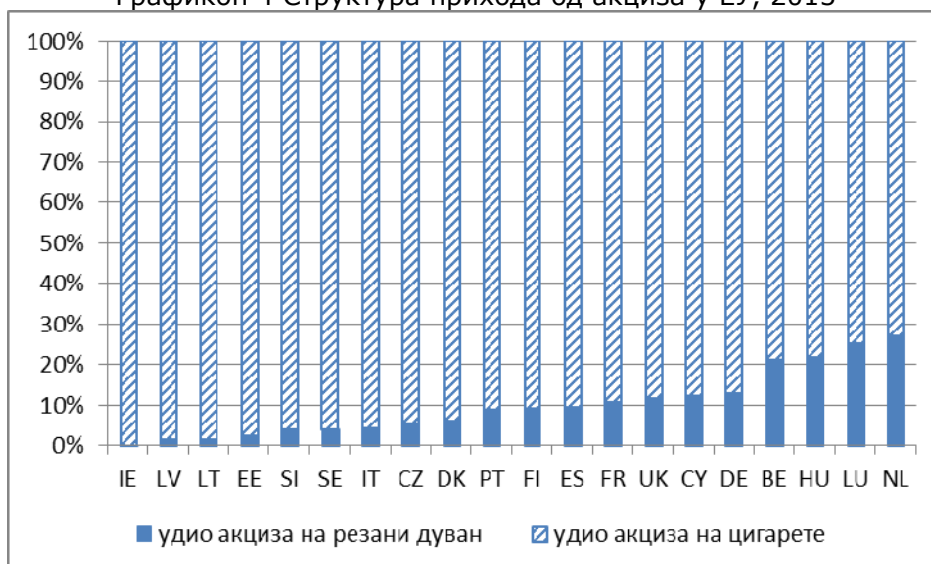
Размјере ерозије потрошње цигарета и прихода најбоље показује поређење у односу на базу 2005. Потрошња цигарета у ЕУ-15 у 2013. је смањена на 70% потрошње у 2005. Приходи од акциза на цигарете су у истом периоду повећани за 4% са силазним трендом,

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
 Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Факс:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

иако је акцизно оптерећење цијене цигарета у просјеку повећано за 47%. Иако, због већег пондера, трендови у ЕУ-15 углавном детерминишу трендове у ЕУ-27 интересантно је анализирати и трендове у новим чланицама. Повећање акцизног оптерећења цигарета у просјеку за 133% за девет година процеса хармонизације донијело је раст прихода од акциза од 131%, док је истовремено потрошња цигарета пала на 63% потрошње из 2005. Резултате горње анализе потврђују трендови у чланицама у периоду 2011-2013, када су се у највећој мјери испољили ефекти супституције цигарета. Од 27 чланица њих десет, који носе 37% прихода, у три посљедње године је исказало негативне трендове у наплати прихода од акциза на цигарете. Од тих десет чланица, од којих девет припада ЕУ-15, у четири чланице је у све три године забиљежен пад прихода са тенденцијом погрошања, а код осталих пад прихода у двије посљедње године. С друге стране, у пет нових чланица је забиљежен снажан раст прихода, код пет стабилан или умјерен раст, док је код Румуније забиљежен нулти раст. Имајући у виду да су акцизе у старим чланицама много више него у новим чланицама испољени трендови указују негативне стране брзог пораста акциза, који, с једне стране, није праћен адекватним мјерама за спрјечавање пореске евазије и превара и, с друге стране, адекватном политиком опорезивања супститута.

Смањење потрошње цигарета и повећање потрошње резаног дувана, осим фискалних губитака, доводи и до промјене структуре прихода од акциза (Графикон 4).

Графикон 4 Структура прихода од акциза у ЕУ, 2013

Извор: Европска комисија; израчун аутора.

Од безначајног удјела у приходима посљедњих неколико година удио прихода од акциза на резани дуван рапидно расте. Наведени тренд је посљедица кумулативног ефекта номиналног смањења прихода од акциза на цигарете и номиналног раста акциза на резани дуван, који је резултат неконзистентне акцизне политике на резани дуван у ЕУ.

4. РЕДЕФИНИСАЊЕ ПОЛИТИКЕ ОПОРЕЗИВАЊА ОСТАЛИХ ДУВАНСКИХ ПЕРАЋЕВИНА У ЕУ

Анализа политике и трендова у потрошњи и приходима указала је на велике дисторзије на тржишту цигарета, које су резултат диференцираног опорезивања супститута и слабих механизма за спрјечавање пореске евазије. Осим подривања наплате прихода супституција цигарета резаним дуваном озбиљно угрожава реализацију циљева здравствене политике.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
 Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Факс:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Умјесто да буде инструмент који ће дестимулисати потрошњу дувана акцизна политика не само да је омогућила потрошачима са нижим дохоцима да задрже исти обим потрошње дувана, него их је подстакнула да купују јефтине и неквалитетни дуван. Неодрживост садашње ситуације сугерише потребу ургентног редефинисања политике акциза на резани дуван и остале супституте цигарета. Хармонизација акциза на супституте цигарета би требало зауставити даљи раст легалне и нелегалне супституције потрошње цигарета и на дужи рок стабилизирати тржиште цигарета, како би се могло наставити са примјеном мјера за дестимулисање потрошње дувана.

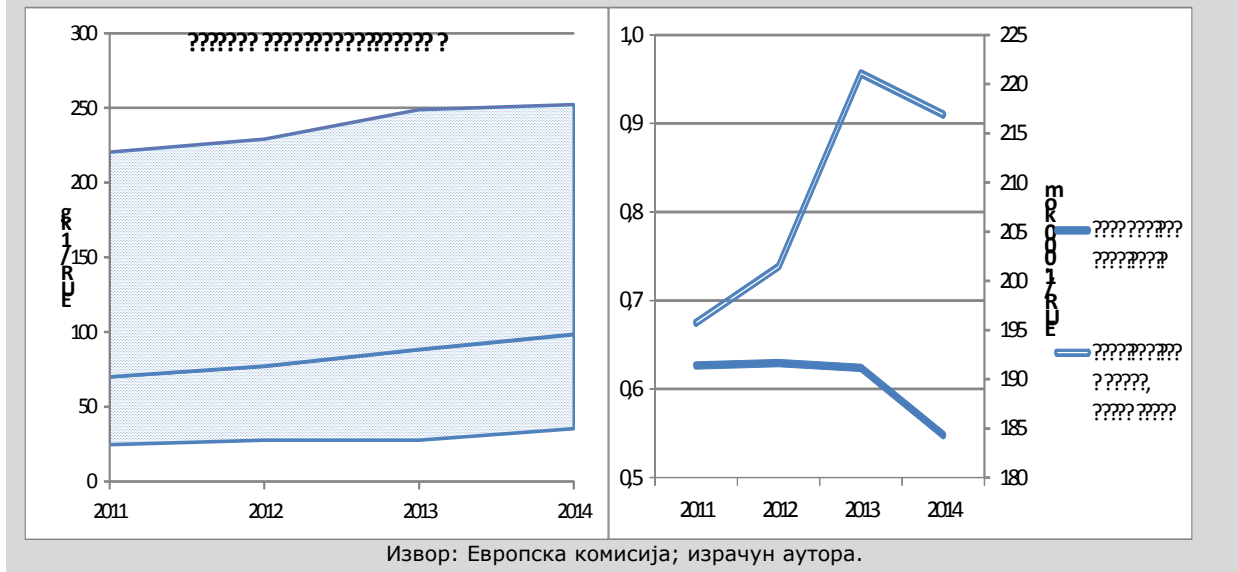
Дуго година се опорезивање осталих дуванских прерађевина (цигаре, цигарилоси, резани дуван, остали дуван за пушење) сматрало резидуалним сегментом политике опорезивања дувана због минорног удјела у приходима и тржишту дувана. Према директивама ЕУ остале дуванске прерађевине се могу опорезовати само *ad valorem* акцизом или само специфичном акцизом или комбинацијом *ad valorem* и специфичне акцизе. При успостави јединственог тржишта прописано је опорезивање резаног дувана у висини од 30% малопродајне цијене са укљученим порезима или EUR 20/кг. Стопе акцизе на резани дуван се нису мијењале све до 2001.године. У периоду 2001-2004 стопа је повећана са EUR 24/кг на EUR 32/кг. Сљедеће повећање је забиљежено тек 2011. (EUR 40/кг), те 2013. (EUR 47/кг). Остали дуван за пушење је тренутно опорезован са EUR 22/кг или 20% малопродајне цијене.

Анализе политике опорезивања резаног дувана у претходним годинама указују на значајан раст акцизног оптерећења резаног дувана у чланицама ЕУ. Углавном, пораст акцизног оптерећења се постиже (i) повећањем постојеће специфичне акцизе, (ii) увођењем специфичне акцизе и драстичним смањењем *ad valorem* акцизе или (iii) код чланица које имају микс акциза повећањем специфичне акцизе и смањењем *ad valorem* акцизе.

У 2011.г. шест чланица је резани дуван опорезовало само *ad valorem* акцизом, а у 2014. само три, од којих су двије у међувремену повећале стопу, док је Мађарска задржала исту стопу *ad valorem* акцизе, с тим да је ефекат повећања акцизног оптерећења постигнут повећањем стопе ПДВ-а. Број чланица које имају само специфичну акцизу је у периоду 2011-2014 удвостручен, са 7 на 15 (укључујући и Хрватску), а број чланица које имају микс *ad valorem* и специфичне акцизе је смањен са 14 на 10. Супротно трендовима у ЕУ Словенија је незнатно повећала специфичну акцизу, али је 1.7.2014. увела и *ad valorem* акцизу, што је у коначници довело до снажног раста акцизног оптерећења.

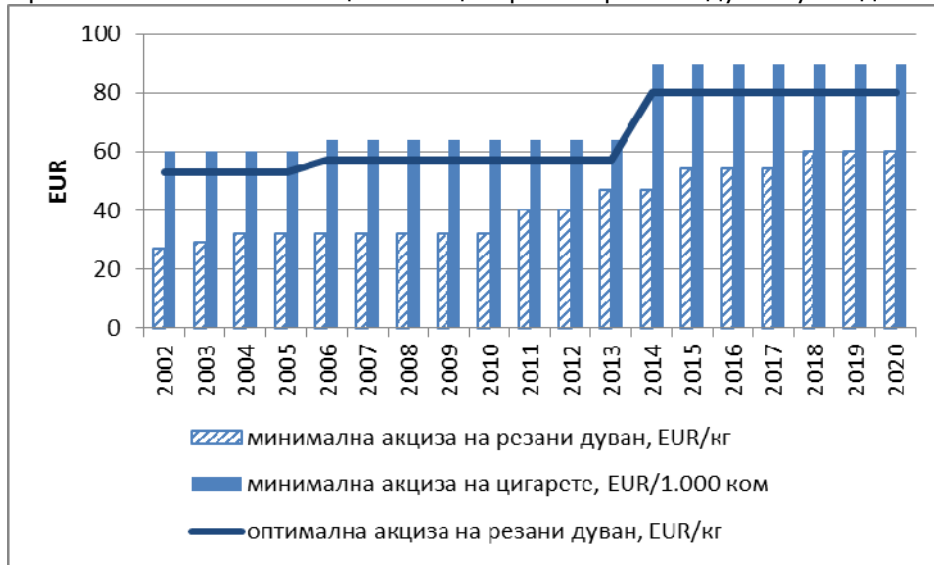
У цјелини, политика повећања акциза на резани дуван у посљедње четири године је донијела раст просјечног акцизног оптерећења резаног дувана у ЕУ од 40% (Графикон 5). У периоду 2010-2013 неконзистентне политике чланица су довеле до раста варијацијске ширине. Тек су посљедње мјере за консолидацију акцизне политике у 2014.години резултовале већом конвергенцијом стопа акциза која се огледа у паду коефицијента варијације и сужавању варијацијске ширине.

Графикон 5 Мјере варијабилитета акцизног оптерећења резаног дувана у ЕУ-27 (2011-2014)

Иако се политика минималне акцизе на резани дуван у неколико протеклих неколико година базира на снажном расту акциза паралелно повећање минималне акцизе на цигарете у одређеној мјери већ у старту дерогира очекиване успјехе те политике. Ни планирано повећању стопа акциза на резани дуван до 2020.г. неће значајније приближити ниво Spossen-овог оптималног акцизног оптерећања резаног дувана од 2/3 акцизног оптерећења цигарета, мјереног за 1 кг дувана садржаног у цигаретама (Графикон 6).

Графикон 6 Минимална акциза на цигарете и резани дуван у ЕУ до 2020.

Извор: Израчун аутора.

Може се очекивати да ће снажан порески притисак на потрошњу резаног дувана у наредним годинама дестимулисати потрошњу резаног дувана. Међутим, имајући у виду искуства Пољске и неких других држава изван ЕУ потребно је размотрити опорезивање и осталих супститута, попут дувана за луле и осталих врста дувана за пушење. У овом тренутку постоји велики јаз између опорезивања резаног дувана и осталих дувана, који ће се наредних година још више повећати због даљег повећања акцизе на резани дуван. Поред тога, економисти

упозоравају и на потребу прецизнијег дефинисања дуванских прерађевина, које повлачи и адекватно позиционирање стопа акциза, поготово код сировог дувана. Коначно, брзо растуће тржиште е-цигарета представља озбиљно упозорење Унији и чланицама да се у наредним годинама може очекивати и снажнија супституција цигарета е-цигаретама. Тренутачно само двије чланице, Белгија и Луксембург, опорезују е-цигарете уколико садрже екстракт дувана (Ramboll, 2014).

ЛИТЕРАТУРА

Abedian, I., Merwe van der, R., Wilkins, N., Jha, P., 1998. The Economics of Tobacco Control Towards an optimal policy mix, Applied Fiscal Research Centre, University of Cape Town.

Антић Д., 2014. „Трендови у наплати прихода од акциза на дуван: од „бума“ прихода до пореске евазије“, ОМА билтен бр. 104., март 2014., www.oma.uino.gov.ba.

Антић Д. 2015. „Политика акциза на дуван у ЕУ у периоду 2005-2014: еволуција и процес конвергенције“, ОМА билтен бр.114, јануар 2015, www.oma.uino.gov.ba.

De Beyer, J., Yurekli, A., 2000. "Curbing the epidemic in Indonesia", Watching Brief, East Asia and Pacific Region, Issue 6. World Bank.

Chaloupka, F.J., Cummings, M., Morley, C.P., Horan, J.K. 2002. "Tax, price and cigarette smoking: evidence from the tobacco documents and implications for tobacco company marketing strategies", Tobacco Control 11(Suppl 1):i62-i72

Cnossen, S., 2006. "Fiscal Policy in Action, Tobacco Taxation in the European Union", FinanzArchiv/ Public Finance Analysis 62(2).

Cooper, A. and Witt, D., 2012. "The linkage between tax burden and illicit trade of excisable products: the example of tobacco". World Customs Journal 6(2) 41-58.

EU, 2007. Consultation Paper on the structure and rates of excise duty applied on cigarettes and other manufactured tobacco. European Commission – TAXUD.

IARC, 2011. "Effectiveness of Tax and Price Policies for Tobacco Control". Handbooks of Cancer Prevention, Tobacco & Control, Volume 14,

IFS, 2010. „Dimensions of Tax Design“. The Mirrlees Review [online]. London: Institute for Fiscal Studies.

Lockwood, B. and Migali, G., 2008. "Did the Single Market Cause Competition in Excise Taxes? Evidence from EU Countries". Warwick Economic Research Papers No 847. University of Warwick.

Mackenbach, J.P. and McKee, M. (ed.), 2013. Successes and Failures of Health Policy in Europe Four decades of divergent trends and converging challenges. Open University Press.

Ramboll, 2014. "Study on the measuring and reducing of administrative costs for economic operators and tax authorities and obtaining in parallel a higher level of compliance and security in imposing excise duties on tobacco products". TAXUD/2012/DE/341.

Smith, A. (ed. Canaan E.), 1976. An Inquiry into the Nature and Causes of The Wealth of Nations. Sunley, E., Yurekli, A., Chaloupka, F.J., 2000. „The design, administration, and potential revenue of tobacco excises”, in „Tobacco control in developing countries”, Section V, Policy Directions, ed. Prabhat Jha and Frank J. Chaloupka, Oxford University Press.

Townsend, J., 1998. “The Role of Taxation Policy in Tobacco Control”. “The Economics of Tobacco Control Towards an optimal policy mix” (ed. Abedian, I., Merwe van der, R., Wilkins, N., Jha, P.). Applied Fiscal Research Centre, University of Cape Town.

WHO, 2004. Taxation of tobacco products in the WHO European Region: practices and challenges.

WHO, 2008. “MPOWER in action. Defeating the global tobacco epidemic”.

WHO, 2011. Technical Manual On Tobacco Tax Administration. Geneva.

World Bank, 1999. “Curbing the epidemic: governments and the economics of tobacco control”, Tobacco Control, No 8.

Yurekli, A., 2013. Design and Administer Tobacco Taxes. Working paper series No. 80577. Washington: World Bank.

Консолидовани извјештаји

(припремила: Александра Пегоје)

Табела 1 (Консолидовани извјештај: Општа влада)

Прелиминарни консолидовани извјештај укључује:

- приходе и расходе буџета институција БиХ,
- приходе и расходе буџета ФБиХ, кантона, кантоналних дирекција за путеве, општина и фондова у ФБиХ,
- приходе и расходе буџета РС*, дирекција за путеве/аутопутеве, општина и фондова у РС,
- приходе и расходе буџета БД и фондова у БД.

**Обухваћено: (А) буџет Републике и ванбуџетска средства евидентирана у Главној књизи трезора РС, (Б) укупно ино-задужење за пројекте који се реализују преко општина и предузећа, (В) податке корисника буџета Републике који имају властите банковне рачуне (укључујући и јединице за имплементацију ино-пројеката формиране при министарствима).*

Консолидовани извјештај: Општа влада БиХ, I-III 2015

	(у мил КМ)	кв 1
Укупни приходи		2.726,1
Порези		1.420,0
Директни порези		243,1
Порези на доходак и добит		209,9
Порези на плату и радну снагу		3,4
Порез на имовину		29,8
Индијектни порези		1.148,0
Остали порези		28,9
Доприноси за социјално осигурање		1.000,8
Грантови		13,3
Грантови од страних влада и међународних организација		11,3
Трансфери		1,9
Непорески приходи		292,0
Укупни расходи		2.592,2
Текући расходи		2.548,9
Бруто плате и накнаде запослених		818,2
Издаци за материјал и услуге		473,2
Дознаке на име социјалне заштите		1.100,1
Издаци за камате		47,7
Издаци по основу камата у иностранству		25,3
Издаци по основу камата у земљи		22,4
Субвенције		33,2
Донације, трансфери		13,7
Други расходи		62,8
Нето издаци за нефинансијску имовину		43,3
Издаци за нефинансијску имовину		52,6
Примици од нефинансијске имовине		9,3
Бруто/Нето оперативни биланс (приходи минус текући расходи)		177,2
Нето позајмљивање/задуживање (укупни приходи минус укупни расходи)		133,9
Нето финансирање = (Минус) Нето позајмљивање/задуживање		-133,9

Табела 1